

## ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย<sup>1</sup>

### The Possibility for Having a Social Worker in a School of Thai Society

สุรศักดิ์ ไกรศร, ธัญลักษณ์ ฐิติวัชรธนากุล,  
ชุตินันท์ พุ่มไม้, อัญญารัตน์ ปัจฉิมเพชร และบัณฑิต มีศรี<sup>2</sup>

Surasak Kraisorn, Thanyalak Thitiwattanakul,  
Chutinan Phummai, Anyarat Patchimphet and Bannaporn Meesri<sup>3</sup>

#### Abstract

The study aimed to explore the possibility of having a social worker in a school of Thai society, This research is qualitative. All data gained from document studies and interviews using semi-structured questions to data collection was from five purposive sampling who have knowledge and experience related to social work in schools, education or schools

The findings revealed that the possibility of having a social worker in a school of Thai society depends on the supporting factors, such as social work has to research evidence-based, including creating awareness of social work to be a matter to the general public and the board of directors is the key to determining the direction towards having a social worker in the school of Thai society. The suggestions from this study is that the social work profession should be promoted to better understand the role of social worker in school. As well as conducting additional research to explore current problems and situations in schools to reflect the information that leads to the realization of the social work profession in schools in Thai society.

**Keywords:** Possibility, social worker in school, Thai society

#### บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 5 ท่านที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนและการศึกษาหรือโรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นไปได้ต่อการมีสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องมีการทำวิจัยให้เห็นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ รวมถึงสร้างการรับรู้ถึงงานสังคมสงเคราะห์ให้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวแก่คนทั่วไปในสังคมและคณะผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดทิศทางต่อการมีนักสังคมในโรงเรียนของสังคมไทย สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ควรสร้างความเข้าใจ

<sup>1</sup> บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา สศ.312 การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ 2 (Social Work Research 2) ระดับปริญญาตรี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

<sup>2</sup> นักศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

<sup>3</sup> Bachelor's student, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand

Email: surasak12256@gmail.com, thanya.thanya.atyl@gmail.com, aumaimjpx\_@hotmail.com, zylvesterr@hotmail.com, and mrisee\_pong@hotmail.com

ให้แก่สังคมถึงบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งควรทำวิจัยในการสำรวจปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันในโรงเรียน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงข้อมูลที่น่าไปสู่การผลักดันวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษาของสังคมไทย

**คำสำคัญ:** ความเป็นไปได้, นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน, สังคมไทย

## บทนำ

ปัจจุบันสถานศึกษาในประเทศไทยมุ่งเน้นผลผลิตในการให้ความรู้แก่นักเรียนและนักศึกษา โดยเฉพาะการมุ่งเน้นเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ แต่ทว่าในบางครั้งผู้เรียนมิได้จำเป็นต้องการความรู้เพียงมิติเดียว เนื่องจากผู้เรียนยังต้องการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคมร่วมด้วย โดยเห็นได้จากการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงที่ผ่านมาของประเทศไทยที่มีการแสดงเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน รวมทั้งเคลื่อนไหวผ่านสื่อออนไลน์ในแฮชแท็ก “การศึกษาฆ่าฉันทัน” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในสถานการณ์ของสถานศึกษาไทยนั้นยังมีความรุนแรงหรือความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานสถิติการล่วงละเมิดทางเพศของเด็กนักเรียนตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2556-2561 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อ้างถึงใน สุริยา ช้องเสนาะ, 2561) พบว่านักเรียนถูกล่วงละเมิดสูงถึง 727 ราย โดยการล่วงละเมิดทางเพศในนักเรียนนั้นเกิดจากบุคลากรอื่นล่วงละเมิดต่อนักเรียนและนักเรียนล่วงละเมิดต่อนักเรียนด้วยตนเอง ฉะนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจึงเป็นปัญหาที่สะท้อนความรุนแรงในสถานศึกษาไทย

อย่างไรก็ตาม ภายใต้สังคมไทยยังมีอีกหลากหลายปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนในสถานศึกษา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของตัวผู้เรียนหรือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว จนส่งผลออกมาเป็นพฤติกรรมของปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาไทย อาทิ ปัญหาเด็กพิเศษ ดังเช่นเด็กออทิสติก (Autistic) มักจะมีอุปสรรคในการเรียน เมื่อต้องเรียนโรงเรียนร่วมกับเด็กปกติ เนื่องจากบางโรงเรียนยังไม่ยอมรับและคุณครูยังไม่ทราบถึงวิธีการดูแลหรือการปฏิบัติต่อนักเรียน รวมทั้งผู้เรียนอาจจะโดนกลั่นแกล้งจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนร่วมด้วย นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขยังได้เปิดเผยถึงสถิติของเด็กไทยที่ป่วยสมาธิสั้น พบว่า เด็กไทยมากกว่า 1 ล้านคนมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตหรือพบภาวะป่วยสมาธิสั้นสูงถึงจำนวนร้อยละ 12 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกร้อยละ 10 โดยเด็กที่มีภาวะจะแสดงออกถึงพฤติกรรมกาดสมาธิไม่อยู่นิ่ง ซ้ำลิ้ม พูดมาก ใจร้อนและชอบกลั่นแกล้งผู้อื่น ดังนั้นเมื่อเด็กต้องเข้ารับการศึกษาร่วมกับผู้อื่นในสังคมจึงอาจทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว ปัญหาทางด้านการเรียน รวมทั้งปัญหาทางด้านการเข้าสังคม เป็นต้น (เฉลิมพล พลมูข, 2562)

ต่อมาสถานศึกษายังพบปัญหาทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของตัวผู้เรียนร่วมด้วย โดยเฉพาะปัญหาการติดเกมส์ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการดำเนินชีวิตประจำวันที่ต่างไปจากคนทั่วไป ดังเช่น เด็กนักเรียนโดดเรียนเพื่อไปเล่นเกม การนำความรุนแรงจากเกมส์มาใช้ในชีวิตจริงหรือการไม่มีสมาธิจดจ่อกับการเรียน ฯลฯ ปัญหาการติดเกมส์จึงเป็นปัญหายับยั้งต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงปัญหาการใช้สารเสพติดที่มักเกิดขึ้นผู้เรียนและเป็นตัวทำลายคุณภาพชีวิตของนักเรียนไทย โดยเห็นได้จากการสำรวจข้อมูลสถิติสภาวะทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนไทยจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมภายในศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม (กรมสุขภาพจิต, 2562) พบว่า ปัญหาการติดสารเสพติดของเยาวชนไทยสูงถึง 2.7 ล้านคน อายุระหว่าง 15-19 ปี และมีจำนวนอีก 3 แสนคนต้องเข้ารับการบำบัด ฉะนั้นเยาวชนที่ติดสารเสพติดซึ่งอยู่ในช่วงอายุแห่งวัยของการเรียนรู้ได้หันเหทิศทางไปเสพยาเสพติดและต้องหันหลังให้กับการศึกษาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีเด็กอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการรายงานสถิติของเว็บไซต์ยูนิเซฟ พบว่าในประเทศไทยเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเห็นได้ชัดในช่วงระดับมัธยมศึกษา เด็กร้อยละ 14 ไม่ได้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ยากจน เด็กชาติพันธุ์ เด็กข้ามชาติ และเด็กพิการ (ยูนิเซฟ, มปป) ฉะนั้นการเข้าไม่ถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงก่อปัญหาให้เด็กไม่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมสติปัญญาตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ

จากปัญหาต่างๆ ที่พบไม่ว่าจะเป็นความรุนแรง เด็กพิเศษ การติดเกมส์ การติดยาเสพติดและการเข้าไม่ถึงการศึกษา ขั้นพื้นฐานล้วนเป็นเรื่องราวที่สะท้อนถึงความเป็นจริงของสังคมไทยที่เด็กจะได้รับความเจ็บปวดทางสังคม จิตใจจากการดำรงชีวิต อีกทั้งยังส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การดำเนินชีวิตประจำวันจากสาเหตุที่กล่าวไปข้างต้น ดังนั้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นยังไม่ได้มีกลุ่มคนหรือหน่วยงานใดที่เข้าไปช่วยเหลือหรือคุ้มครองสวัสดิภาพให้แก่เด็กในสถานศึกษา โดยตรง ซึ่งต่างจากต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ สิงคโปร์ ฯลฯ ที่จะมีวิชาชีพหนึ่งที่เข้าไปช่วยเหลือเด็กนักเรียน ได้แก่ “นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน (School Social Worker)” ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยมีการนำความรู้และทักษะทางสังคมสงเคราะห์มาใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งยังทำหน้าที่ในการแนะนำ แนะนำ ให้ความรู้แก่นักเรียน ครอบครัวร่วมด้วย (School Social Work Association of America [SSWAA], 2005) นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนยังถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในสถานศึกษาที่จะเข้าไปช่วยเหลือ คุ้มครองสวัสดิภาพและพิทักษ์สิทธิให้กับนักเรียน ฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจึงเป็นวิชาชีพที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนในสถานศึกษาต่างประเทศ แต่กลับเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และไม่คุ้นชินในแวดวงของการศึกษาไทย

ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวไปข้างต้นจึงเป็นสิ่งที่คณะผู้วิจัยให้ความสนใจและนำไปสู่การทำเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย” เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน รวมทั้งบทความนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน อีกทั้งยังเป็นแนวทางแก่นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้วย

### วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย

### ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในหัวข้อ “การศึกษาความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย” คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้คณะผู้วิจัยมีแนวทางที่ชัดเจนในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มากยิ่งขึ้น โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกานเย (Gagne, 1985 อ้างถึงใน สมชาย รัตนทองคำ, 2556)

ทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้และเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ของกานเยมีหลักการ 2 ประการ คือ (1) ทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งอธิบายถึงกลไกการเกิดการเรียนรู้ (2) ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้มาใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ กานเยได้อธิบายปรากฏการณ์การเรียนรู้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญคือ ผลการเรียนรู้หรือความสามารถการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของมนุษย์หมายถึงพฤติกรรมที่เป็นความสามารถหรือคุณสมบัติที่พัฒนาขึ้นอันเกิดมาจากการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบไปด้วย 5 ประเภท ดังนี้ (1) ทักษะทางปัญญา (Intellectual skills) (2) กลวิธีในการเรียนรู้ (Cognitive strategies) (3) ภาษา คำพูด (Verbal information) (4) ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor skills) (5) เจตคติ (Attitudes) ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนทำงานกับส่วนของเจตคติ โดยนักเรียนแต่ละคนจะมีวิธีการในการแสดงออกถึงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่แตกต่างกัน หากนักเรียนคนใดมีการแสดงออกที่ไม่ถูกต้อง หรือแสดงออกในทางลบและส่งกระทบในทางที่ไม่ดีออกมา นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องเป็นผู้ที่คอยรับฟัง และช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้นให้แก่ผู้เรียนอย่างถูกวิธี

1.2 ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน กานเยได้พัฒนาทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนตามหลักการและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกานเย แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้ (1) การพิจารณาการเรียนรู้อุปกรณ์ในรูปแบบของชุดของกระบวนการต่างๆ ภายใต้ตัวบุคคล ซึ่งได้มีการแปลงข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอกหรือ

สิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลให้เป็นข้อมูลแบบต่างๆ (2) ความสามารถในการแสดงออกของบุคคลหรือหมายถึงการเรียนรู้นั้นสามารถจัดหมวดหมู่ได้หลายวิธี ซึ่ง กานเย ได้จัดผลการเรียนรู้ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ทักษะทางปัญญา กลวิธีในการเรียนรู้ ภาษา คำพูด เจตคติ และทักษะการเคลื่อนไหว (3) สภาพการเรียนรู้การสอน จากที่ทฤษฎีดังกล่าวสอดคล้องกับบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์จะมีบทบาทในการช่วยเหลือให้เด็กนักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ภายในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์มีได้เพียงแค่ปฏิบัติงานกับเด็กในโรงเรียน แต่ยังมีภารกิจปฏิบัติงานร่วมกับคุณครูในโรงเรียนอีกโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนที่เหมาะสมให้แก่เด็กนักเรียน

## 2. แนวคิดสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

2.1 ความหมายสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน จากความหมายสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของ SSWAA (2005) และของ Bye และ Alvares (2007) สามารถสรุปได้ว่าสังคมสงเคราะห์โรงเรียนเป็นหนึ่งในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยเป็นสาขาที่มีความเฉพาะในการใช้องค์ความรู้และกระบวนการปฏิบัติงานในการให้บริการกับผู้ใช้บริการในทุกระดับตั้งแต่ระดับจุลภาค มัชฌิมภาคและมหภาค โดยให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย อาทิ นักเรียน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ฯลฯ นอกจากนี้สังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนยังมีบทบาทสำคัญในการแนะนำ ช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดศักยภาพ ความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวันและการดำรงชีวิตในโรงเรียน เป็นต้น

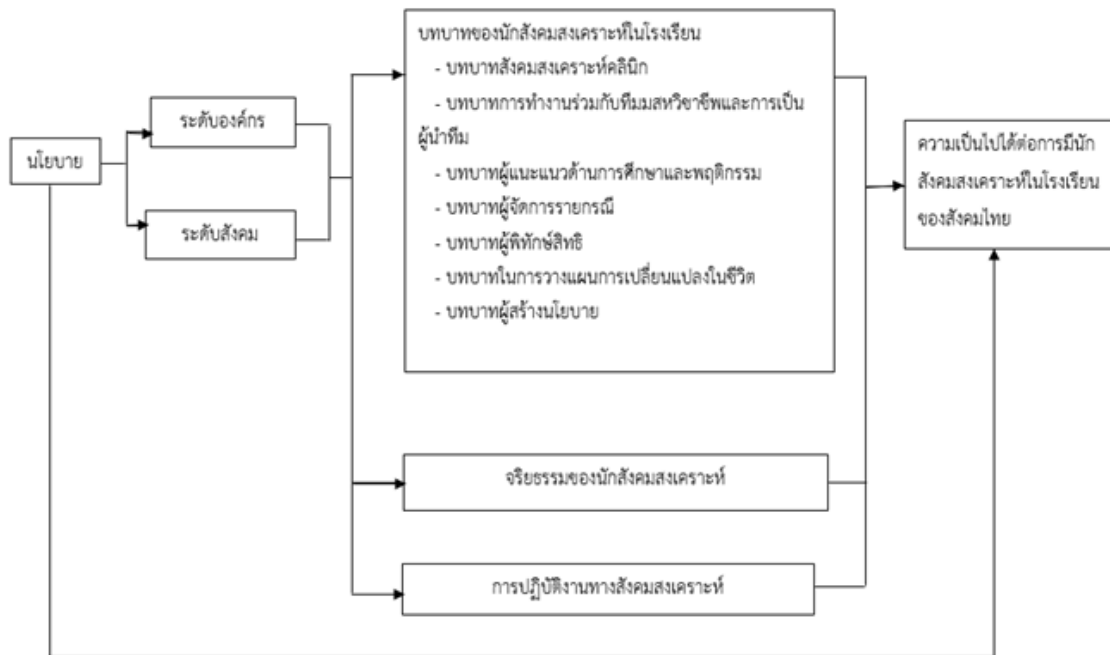
2.2 บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ตามความเห็นของ Bye และ Alvares (2007) มีดังนี้ (1) บทบาทนักสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (2) บทบาทการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพและเป็นผู้นำทีม (3) บทบาทผู้แนะแนวทางการศึกษาและพฤติกรรม (4) บทบาทผู้จัดการรายกรณี (5) บทบาทผู้พิทักษ์สิทธิ (6) บทบาทในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงในชีวิต (7) บทบาทผู้สร้างนโยบาย จะเห็นได้ว่านักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะมีบทบาทในการปฏิบัติงานที่หลากหลาย โดยมีบทบาทตั้งแต่ระดับจุลภาคผ่านการปฏิบัติงานเฉพาะรายบุคคล ครอบครัวและชุมชน ฯลฯ ไปจนถึงระดับมหภาคที่มีบทบาทเป็นผู้สร้างนโยบายในการกำหนดขอบเขตของการปฏิบัติงาน นอกจากนี้บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนยังมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ดังนั้นบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจึงเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญในสถานศึกษาที่จะทำให้นักเรียน ครอบครัวและบุคลากรในโรงเรียนมีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ได้มีการศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน สามารถสรุปได้ว่า นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนถือเป็นวิชาชีพสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตในสถานศึกษาที่ดีขึ้น จากการศึกษาแนวโน้มระดับโลกและงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของ Meares และ Montgomery (2012) พบว่านักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่มีบทบาทในการสนับสนุนเยาวชนที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา อีกทั้งการพัฒนาทางด้านจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียน นอกจากนี้การศึกษาการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจากนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกสมาคมสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนแห่งอเมริกา (SSWAA) พบว่างานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนยังไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการมากเท่าใดนัก รวมทั้งยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงปัญหาของนักเรียนและการเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการโรงเรียน (Kelly et al., 2010) ซึ่งถือเป็นความท้าทายในการปฏิบัติงานและพัฒนาของนักสังคมสงเคราะห์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนนั้นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงในส่วนของนโยบายที่จะกำหนดบทบาทและขอบเขตของการบริการ อีกทั้งในทุกระดับต้องทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งส่วนนี้สามารถนำไปสู่ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

### กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีรวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยจึงสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย”

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework)



กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีแสดงให้เห็นว่าความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทางด้านนโยบาย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นตัวกำหนดแนวทางในระดับองค์กรและระดับสังคม ต่อมา ก็จะส่งผลให้เกิดเป็นบทบาทของงานสังคมสงเคราะห์โรงเรียน เช่น บทบาทสังคมสงเคราะห์คลินิก บทบาทเป็นผู้พิทักษ์สิทธิ บทบาทเป็นผู้สร้างนโยบาย เป็นต้น ตลอดจนจริยธรรมของนักสังคมสงเคราะห์และการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ หลังจากนั้นก็จะนำมาสู่ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย

### วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาถึงความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย โดยรายละเอียดของวิธีการดำเนินการศึกษา ประกอบด้วย

1. วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้มีการทบทวนและศึกษาถึงวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (1) การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านการศึกษาจากเอกสาร โดยมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย แนวคิดสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview protocol) ซึ่งจะใช้คำถามปลายเปิดและพร้อมกับความยืดหยุ่นที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับตัวอย่างในการวิจัย

2. ประชากรและตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้มีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกตัวอย่างที่มีความรู้ในงานด้านสังคมสงเคราะห์ และบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งมีตัวอย่างทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ (1) นักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในงานด้านสังคมสงเคราะห์ และเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความรู้เกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน อีกทั้งยังเป็นอดีตนักวิชาการที่เคยสอนหนังสืออยู่ในคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (2) นักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในงานสังคมสงเคราะห์ด้านการศึกษา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ในคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ในสาขาวิชาโทเด็ก เยาวชนและครอบครัว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีกทั้งยังมีความรู้และความเชี่ยวชาญในงานด้านสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา (3) นักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในการทำงานทางการศึกษาของเด็กโดยตรง โดยนักวิชาการท่านนี้เคยมีประสบการณ์การทำงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่สหทัยมูลนิธิ โดยมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา ปัจจุบันเป็นอาจารย์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาวิชาโทเด็ก เยาวชนและครอบครัว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (4) ครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และทำงานในด้านการศึกษาในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ รวมถึงบทบาทของครูแนะแนวยังมีความคล้ายคลึงกับงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน (5) ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง โครงการ Teach for Thailand โดยครูท่านนี้ได้จบการศึกษาจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งได้นำหลักการพื้นฐานของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไปใช้ในการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อีกทั้งโครงการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทยและเด็กไทยจะมีโอกาสและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือ ประกอบด้วย (1) *การสัมภาษณ์* โดยมีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview protocol) ที่มีความยืดหยุ่นที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคนและสถานการณ์การสัมภาษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีรายละเอียดของแนวคำถามหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ดังนี้ (1.1) ความหมายของงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน/งานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาและความหมายของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน/นักสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา (1.2) ความจำเป็นหรือความสำคัญต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย (1.3) บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน (1.4) ปัจจัยที่เอื้อ/สนับสนุนและข้อจำกัดต่อความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย (2) *การศึกษาจากเอกสาร* โดยศึกษาข้อมูลจาก หนังสือ การวิจัยทางเอกสาร เอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ในเชิงสาระหรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ขณะลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม และนำข้อมูลที่ได้อาจจัดระบบข้อมูลจำแนกประเด็นของข้อมูล กำหนดความหมายและคำนิยามเพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูล มีการนำทฤษฎี แนวคิดและองค์ความรู้มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการศึกษผ่านการพรรณนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ซึ่งตรวจสอบความน่าเชื่อถือผ่านการการเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล

5. การนำเสนอผลการศึกษา การนำเสนอผลการศึกษานำกรอบความคิดเกี่ยวกับความหมายของงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนและนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน อีกทั้งความสำคัญและความจำเป็นต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย รวมถึงบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนที่จะนำมาสู่ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย รวมทั้งปัจจัยที่สนับสนุนและข้อจำกัดต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน โดยคณะผู้วิจัยได้ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาออกเป็นกรอบความคิดและนำมาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และเปรียบเทียบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาไว้

6. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมกับตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์ในการวิจัยในครั้งนี้ ขณะการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม คณะผู้วิจัยจะแสดงการเคารพในบุคคล ระมัดระวังคำพูด คำนิ่งถึงสิทธิส่วนบุคคลและไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยก่อนการสัมภาษณ์คณะผู้วิจัยจะขออนุญาตบันทึกเสียงและแจ้งรายละเอียดของการวิจัยให้รับทราบร่วมกัน หลังจากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยจะส่งข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการศึกษาและนำเสนอเป็นชุดความรู้ต่อไป

### ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย สามารถแบ่งเนื้อหาของผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนตามคำถามที่ได้ทำการสัมภาษณ์ตัวอย่าง โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

#### ส่วนที่ 1: ความหมายของงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน/งานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาและความหมายของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน/นักสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา

สังคมสงเคราะห์โรงเรียน คือ งานที่ให้การช่วยเหลือนักเรียน คุณครู ครอบครัวและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม ผ่านการพิทักษ์สิทธิ การแสวงหาทรัพยากร การคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมทั้งการพัฒนาแบบองค์รวมให้แก่เด็กนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนถือว่าสวัสดิการทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กนักเรียนทุกคนควรจะได้รับ ดังคำอธิบายของผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 ว่า

“...สงเคราะห์ทางการศึกษาหรืองานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ ให้เด็กได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและอยู่ในระบบการศึกษาตามกฎหมายที่กำหนดด้วยและการศึกษาเป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็ก...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2)

จากการอธิบายข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่างานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ “การพิทักษ์สิทธิ” เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการพิทักษ์สิทธิจึงเป็นสวัสดิการทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่นักสังคมสงเคราะห์จะมอบให้แก่เด็กนักเรียน จากประเด็นการพิทักษ์สิทธิ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Allen-Meares และ Montgomery (2012) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มระดับโลกและงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน พบว่า นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่มีบทบาทในการสนับสนุนในนามของเยาวชนที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา การวิจัยข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นว่างานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะมีส่วนสำคัญในการพิทักษ์สิทธิเด็กนักเรียนให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนในการพิทักษ์สิทธิและรักษาสิทธิของเด็กนักเรียน

ต่อมางานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ “การดูแลสวัสดิภาพและคุ้มครอง” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนในอนาคต การคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันปัญหาจึงสอดคล้องกับการให้ความหมายของ SSWAA (2005) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคมสงเคราะห์โรงเรียนจะให้บริการแก่โรงเรียนและนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ในการแนะนำ แนะนำ ให้ความรู้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จทางด้านความสามารถและความเชื่อมั่น งานสังคมสงเคราะห์โรงเรียนจะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานกับที่บ้าน โรงเรียนและชุมชนประสบความสำเร็จ ดังคำอธิบายของผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 ว่า

“...นักสังคมสงเคราะห์ออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมกลุ่มได้ หนึ่งในเลยคือช่วยในเรื่องของเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง แต่การมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนไม่ได้แค่นั้น แต่สามารถที่จะพัฒนาเด็กได้ด้วย เรามองในเรื่องการคุ้มครองเด็ก การช่วยเหลือเด็ก แต่ในความเป็นจริงเราควรมองที่เป็นองค์รวมหลักใหญ่ คือ การพัฒนา เด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสิทธิเด็ก...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3)

สุดท้ายงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ “งานพัฒนานักเรียนแบบองค์รวม” ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ผ่านการเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรและการทำกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามสิทธิเด็กที่เด็กทุกคนควรจะได้รับการพัฒนาครบทุกมิติ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนจึงสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagne, 1985 อ้างถึงใน สมชาย รัตนทองคำ, 2556) โดยประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้มาใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างมีเงื่อนไข เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยังเกี่ยวเนื่องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในประเด็นของสิทธิการพัฒนา โดยที่เด็กจะต้องได้รับสิทธิในการศึกษาทุกประเภทและสิทธิที่จะคิดพัฒนาสติปัญญา ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ

## ส่วนที่ 2: ความจำเป็นหรือความสำคัญต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย

การมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทยปัจจุบัน เนื่องจากการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนถือว่ามีค่าสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านจิตใจให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมทางสติปัญญา โดยการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนนั้นทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์อย่างรอบด้าน ดังคำอธิบายของผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 ว่า

“เหมือนตอนนี้ในการศึกษาเราเน้นสร้างองค์ความรู้ จริงๆ ถ้าเป็นมนุษย์จะมี 3 ฐาน ฐานหัว ฐานกาย แล้วก็ฐานใจ เราเน้นสร้างองค์ความรู้พวกที่เป็นฐานหัว กับกาย ฐานใจมีน้อยมาก รวมถึงเราไม่ให้ความสำคัญเลยด้วยซ้ำ ดนตรี ศิลปะ กลายเป็นวิชาที่แบบว่าเอาไปใช้ซ่อมกีฬา หรือกลายเป็นวิชาที่แบบว่าครูก็สอนไปจั้น ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3)

จากการอธิบายข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้และการวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนทางสติปัญญามากกว่าการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาสภาพจิตใจของผู้เรียน ฉะนั้นการสร้างองค์ความรู้ให้แก่แก่นักเรียนได้แบ่งการสร้างองค์ความรู้ออกเป็น 3 ฐาน คือ ฐานหัว ฐานกาย และฐานใจ แต่ในการเรียนการสอนนั้นมีการให้ความสำคัญเพียงแค่ฐานหัวและฐานกายให้แก่แก่นักเรียน เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ พลศึกษา เป็นต้น ในส่วนของวิชาฐานใจ ดังเช่น วิชาศิลปะที่จะทำให้นักเรียนได้ถ่ายทอดและระบายอารมณ์ ความรู้สึก ผ่านการวาดภาพหรือใช้สีนั้นกลับให้ความสำคัญน้อยมาก ทำให้นักเรียนมีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในด้านสภาพจิตใจ

โดยสรุปแล้วนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อโรงเรียนในสังคมไทย เนื่องจากการพัฒนานักเรียนไม่เพียงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางสติปัญญาเท่านั้น แต่การพัฒนาและส่งเสริมสภาพจิตใจของนักเรียนให้มีความสุขและสามารถทำหน้าที่ของการเป็นนักเรียนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชาติไว้ ดังนี้ (1) การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2) มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน (3) กระบวนการเรียนรู้ และการส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (4) การประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้นการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนถือเป็นอีกหนึ่งวิชาชีพที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางด้านจิตใจของนักเรียนที่จะทำให้นักเรียน

## ส่วนที่ 3: บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

นักสังคมสงเคราะห์ควรมีบทบาทในการช่วยเหลือทั้งนักเรียน ครอบครัวและชุมชน อีกทั้งต้องมีบทบาทในการพิทักษ์สิทธิ การแสวงหาทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ จัดสวัสดิการ โดยสามารถกระทำได้โดยใช้วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ เช่น การจัดการรายกรณี (Case management) และการให้การปรึกษา (Counseling) เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมที่นำไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวมให้แก่แก่นักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ฉะนั้น นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจึงต้องมีบทบาทเชิงรุกและเชิงรับ โดยบทบาทเชิงรุกรักนักสังคมสงเคราะห์จะทำหน้าที่ด้วยการด้วย “การป้องกัน” และ “ยับยั้ง” การกระทำและปัจจัยที่นำไปสู่สภาวะไม่ปกติหรือเกิดปัญหา อาทิ บทบาทการพิทักษ์สิทธิ บทบาทการพัฒนา บทบาทการป้องกัน ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 ไว้ว่า

“...เรามองในเรื่องการคุ้มครองเด็ก การช่วยเหลือเด็ก แต่ในความเป็นจริงเราควรมองที่เป็นองค์รวมหลักใหญ่ คือการพัฒนา เด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนา อันนี้สอดคล้องกับสิทธิเด็กเลย เราจึงมองแบบนี้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3)



ต่อมาบทบาทเชิงรับ นักสังคมสงเคราะห์จะทำหน้าที่ในการ “การเยียวยา” “การช่วยเหลือ” และ “การประคับประคอง” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกลับสู่สภาวะปกติ ดังเช่น บทบาทการจัดสวัสดิการ บทบาทการให้ความช่วยเหลือ บทบาทการให้คำปรึกษา ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 ดังนี้

“...อย่างน้อยๆ งานในด้านของฐานใจมันน่าจะช่วยเยียวยา ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กสามารถกลับมาสะท้อนตัวเองได้ว่าเขาคือใคร เขาชอบอะไร หรือแม้ว่าตอนที่เด็กรู้สึกขมขมไว้ในใจให้เขาได้กลับมาสะท้อนตัวเองได้ว่าเขาคิดอะไรอยู่...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5)

สรุปว่า งานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีบทบาทที่หลากหลายทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อป้องกันปัญหาที่ยังไม่เกิด และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ของ School Social Work (Bye & Alvares, 2007) ที่ว่านักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะมีบทบาทดังนี้ (1) บทบาทนักสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (2) บทบาทการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพและเป็นผู้นำทีม (3) บทบาทผู้แนะแนวทางการศึกษาและพฤติกรรม (4) บทบาทผู้จัดการรายกรณี (5) บทบาทผู้พิทักษ์สิทธิ (6) บทบาทในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงในชีวิต และ (7) บทบาทผู้สร้างนโยบาย

#### ส่วนที่ 4: ความเป็นไปได้ที่จะมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย

##### ปัจจัยที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนในสังคมไทย

ปัจจัยที่เอื้อหรือปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย การทำวิจัยให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ การสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงและการทำให้วิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นเรื่องใกล้ตัว ดังคำอธิบายของผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 ว่า

“...การขับเคลื่อนบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเชิงนโยบาย ซึ่งต้องเริ่มจากคณบดีประสานงานผ่านหลายหน่วยงาน ต้องทำวิจัยให้เห็นเป็นรูปธรรมว่านักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนทำอะไร ได้อย่างไร ต่างอย่างไรกับนักจิตวิทยา เราอาจจะต้องมีการทำวิจัยหรือทำหลักฐานเชิงประจักษ์หรือทำให้เห็นว่านานาชาติเค้ามีวิธีการทำอย่างไรบ้าง...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2)

จากการอธิบายข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จะต้องผลักดันวิชาชีพของตนเอง เพื่อเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของเด็กในโรงเรียน โดยวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จะต้องเป็นผู้จุดประเด็นถึงปัญหาในสถานศึกษาผ่านการทำวิจัย ซึ่งเป็นหลักฐานทางวิชาการที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนกำลังประสบกับปัญหาใดบ้างและส่งผลกระทบต่อผู้เรียนอย่างไร หลังจากนั้นก็จะเกิดแนวทางในการเข้าไปแก้ไขปัญหาของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ดังนั้นหากวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีการจัดทำวิจัยที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิชาการให้แก่สาธารณชนรับรู้และมีผลการวิจัยเป็นที่ยืนยันว่านักสังคมสงเคราะห์มีความสำคัญในการเข้าไปแก้ไขปัญหาในสถานศึกษาได้จริง ผลการวิจัยที่ได้ก็จะเป็นอีกหนึ่งข้อสนับสนุนที่ช่วยส่งเสริมให้สังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย

นอกจากนี้ผู้มีอิทธิพลเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางของระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้กำหนดทิศทางในการบริหารและกำหนดนโยบายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จะต้องทำให้ผู้ที่มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลนั้นรู้จักหรือมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มากขึ้นก็จะเป็นผลดีที่ทำให้ผู้ที่มีอำนาจเกิดความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญว่านักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีศักยภาพที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับในสถานศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 ไว้ว่า

“...เอื้อให้มันก็คือตั้งไว้พวกที่มันเป็นแบบว่านักการศึกษา ตัวใหญ่ๆ ใส่สูทผูกไทด์อะลงมาเป็นครูแบบที่ก็ได้ 2 ปี พี่ว่าการศึกษาเปลี่ยน เออ เพราะเขาจะได้แบบว่าเข้าใจตัวปัญหา เข้าใจว่ามันมีมุมมองอะไรบ้างภายใต้ไผ่ภายใต้เรากดสองไปมันมีมุมมองไหนที่มันเกิดขึ้นบ้างและมุมมองนั้นมันยังไม่มีใครเข้าไปจัดการ เขาจะได้คิดว่าแล้วเราควรจะมีบุคคลใดที่จะเอามาจัดการกับปัญหาตรงนี้ อะไรอย่างเงี้ย มันน่าจะเป็นปัจจัยที่เอื้อให้มันนะ ก็คือให้คนที่เขาดูแลพวกนโยบายให้เขาเข้าใจมันจริงๆ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5)

จากการอธิบายข้างต้นจึงสอดคล้องกับแนวคิดการเมืองในกระบวนการผลักดันนโยบาย ที่กล่าวไว้ว่าอำนาจทางการเมืองเป็นทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย เพราะผู้มีอำนาจทางการเมืองคือผู้ที่มีอิทธิพลหรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลเพื่อผลักดันและกำหนดนโยบายให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง อีกทั้งการไม่ตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายก็เป็นกลวิธีในการเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้เงื่อนไขทางสังคมและการเมืองกลายเป็นนโยบายขึ้นมา (ณัฐวุฒิ จินารัตน์, 2554) ดังนั้นหากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดีและมองเห็นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญอีกทั้งยังมีความรู้เกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ก็สามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้มีการบรรจุตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ไว้ในโรงเรียนได้

สุดท้ายคือวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จะต้องลุกขึ้นมาผลักดันนโยบายให้แก่นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเกิดขึ้น ผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปในสังคมหรือผู้มีอำนาจ ฉะนั้นหากวิชาชีพสังคมสงเคราะห์สามารถทำให้บุคคลทั่วไปในสังคมเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ บุคคลเหล่านั้นก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นกระบอกเสียงและช่วยผลักดันสร้างการเคลื่อนไหว เพื่อเรียกร้องให้มีการจัดทำนโยบายการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเกิดขึ้น นอกจากนี้เมื่อผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลรับรู้ถึงการเคลื่อนไหวของประชาชน ก็จะส่งผลให้เกิดการนำปัญหาที่เกิดขึ้นไปพิจารณาเพื่อจัดทำเป็นนโยบายในระดับประเทศต่อไป

### ข้อจำกัดต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนในบริบทสังคมไทย

องค์ประกอบสำคัญที่ข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย กระบวนทัศน์ของผู้บริหาร นักสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถสร้างการรับรู้ให้แก่สังคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่ยับยั้งการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

“...กระบวนทัศน์ของผู้บริหารเป็นเรื่องสำคัญ เราปฏิเสธไม่ได้ด้วย Mindset มันอาจจะยังเป็นผู้บริหารที่เป็น Gen X หรือ Baby boom ที่เขาเกิดมากับสภาพสังคมแบบนี้เขาต้องแบบมุ่งมั่น ไม่ใช่สังคมมุ่งคน จึงอาจจะทำให้เห็นความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาจิตใจเด็กมันเป็นเรื่องที่เขาคิดว่าไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4)

จากการอธิบายข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากระบวนทัศน์ของผู้บริหารนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน แต่ทว่าในบริบทสังคมไทยผู้บริหารในระดับสูง อาทิ ผู้บริหารในโรงเรียน ผู้บริหารในกระทรวงศึกษาธิการที่ส่วนใหญ่จะมีแนวทางการในการมุ่งเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเพียงอย่างเดียว ดังนั้นกระบวนทัศน์ดังกล่าวจึงสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาตน (Self development) ที่ว่า “อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การที่บุคคลมีความคิดติดยึด ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด และการกระทำ จึงไม่ยอมสร้างนิสัยใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อตนเอง” (วินัย เพชรช่วย, 2553)

“...ที่เป็นไปไม่ได้ก็คือเนี่ยแหละ ก็คือสร้างการรับรู้ไม่ได้ คนไม่รู้จักงานสังคมสงเคราะห์ เวลาเราออกไปข้างนอกแล้วเพื่อนถามว่ามึงเรียนอะไร สังคมสงเคราะห์เรียนอะไร เมื่อไหร่ก็ตามที่เราไม่พูดหรือไม่สื่อสารหรือเราไม่มีเวลาที่พอจะพูดให้เขาฟังอะ เมื่อไหร่ก็ตามที่เราแม้กระทั่งนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพอ่อนแรงเองมึงไม่มีวันสำเร็จแน่นอน ต่อให้มีปัญหามากมายเขาก็จะไม่คิดถึงเราเว้ย...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3)

จากการให้คำอธิบายข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถสร้างการรับรู้ให้กับบุคคลทั่วไปในสังคม เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์ไม่ได้มีการสื่อสารหรือสร้างการรับรู้ให้กับสังคมหรือคนภายนอกองค์กรให้ได้รับรู้และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ดังนั้นการที่นักสังคมสงเคราะห์นั้นไม่ได้มีการสื่อสารอย่างชัดเจน จึงสอดคล้องกับทฤษฎี “Spiral of Silence” หรือ “วงเกลียวแห่งความเงียบ” ของเอลิซาเบธ โนเอล นอยมานน์ ที่กล่าวว่า “ความกดดันจากสังคมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นั้นจะทำให้คนที่มีความเห็นตรงกันข้ามจะไม่กล้าแสดงออกเนื่องจากเชื่อว่าตนเองเป็นเสียงส่วนน้อย” (Elisabeth Noelle-Neumann as cited in Korrawuth Arssana, 2016) หรือแม้กระทั่งไม่มีการปฏิรูปวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้มีความรู้จึกมากยิ่งขึ้น ทำให้บุคคลภายนอกไม่รู้นักสังคมสงเคราะห์ทำหน้าที่อะไรและเมื่อเกิดปัญหาในสังคมขึ้นบุคคลภายนอกก็จะไม่นึกถึงนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากเขาไม่ทราบว่าเขาทำอะไร

สรุปได้ว่าสังคมสงเคราะห์โรงเรียน คือ งานที่ช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ในสถานศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพิทักษ์สิทธิ การคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมทั้งการพัฒนาแบบองค์รวมให้แก่แก่นักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนนับว่าเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีความเข้าใจในพื้นฐานของมนุษย์ มุ่งเน้นการพัฒนา ช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและเป็นไปตามพื้นฐานของการปฏิบัติงานในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

นักสังคมสงเคราะห์ควรมีบทบาททั้งเชิงรุก ประกอบไปด้วย บทบาทการพิทักษ์สิทธิ บทบาทการพัฒนาและบทบาทการป้องกัน ตลอดจนบทบาทเชิงรับ ประกอบไปด้วย บทบาทการจัดสวัสดิการ บทบาทการให้ความช่วยเหลือ บทบาทการให้การปรึกษา นอกจากนี้ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนนั้นเกิดจากปัจจัยเอื้อหรือสนับสนุน ได้แก่ การทำวิจัยให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ การสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงและการทำให้วิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นเรื่องใกล้ตัว

ทว่าจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ได้แก่ กระบวนทัศน์ของผู้บริหารและนักสังคมสงเคราะห์ที่ไม่สามารถสร้างการรับรู้ให้แก่สังคม นอกจากนี้ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ของสถานศึกษาในประเทศไทยยังมีปัญหาต่างๆ อย่างมากมายที่เกิดกับตัวผู้เรียน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนเป็นสาเหตุหนึ่งนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การดำรงชีวิต ฉะนั้นการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนสำคัญที่ลดปัญหาในสถานศึกษาที่จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมร่วมด้วย

### ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

จากเนื้อหาทั้งหมดของวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอเนื้อหาในส่วนของข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการงานสังคมสงเคราะห์ยังไม่เป็นที่รู้จักและนิยมโดยทั่วไป รวมทั้งยังเกิดความสับสนระหว่างบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนที่ทับซ้อนกับครูแนะแนว ดังนั้นวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ควรสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องให้แก่บุคคลทั่วไปในสังคม เช่น การประชาสัมพันธ์ การสร้างบทบาทที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการเสวนาวิชาการ เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจบทบาทที่แท้จริงของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน
2. จากผลการศึกษาพบว่า นักสังคมสงเคราะห์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการทำวิจัยเพิ่มเติมในการสำรวจถึงปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันในโรงเรียนของสังคมไทย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงของข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การผลักดันวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษาของสังคมไทย
3. จากผลการศึกษาพบว่า นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนควรมีบทบาทที่ชัดเจนทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความหลากหลาย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และบทบาทดังกล่าวจะทำให้สังคมตระหนักและรับรู้ถึงความสำคัญของงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การผลักดันให้เกิดนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนในสังคมไทย

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาที่มีตัวอย่างจากนักวิชาการและครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาเพียงเท่านั้น ซึ่งข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอาจมีความเฉพาะตามมุมมองและองค์ความรู้ของตัวอย่างที่เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตามข้อค้นพบของการศึกษานี้สามารถเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในการผลักดันให้เกิดงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนในสังคมไทย ซึ่งผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาขั้นต่อไปในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ควรสัมภาษณ์ตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ในระดับคณะผู้บริหาร เพื่อสะท้อนมุมมองและแนวทางการบริหารจัดการในเชิงนโยบายต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน รวมทั้งในระดับผู้ใช้บริการ อาทิ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ เพื่อสะท้อนมุมมองในประเด็นของผู้ที่จะได้รับบริการจากนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน
2. ควรเลือกศึกษาในองค์กรที่มีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากความแตกต่างของบริบทองค์กรนั้นส่งผลต่อมุมมองของตัวอย่างที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนเอกชน โรงเรียนรัฐบาลขนาดเล็ก และโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ เป็นต้น
3. ควรศึกษาในประเด็นเรื่องแนวทางการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและกระบวนการในการส่งเสริมการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย

### ข้อจำกัดในการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ ได้พบข้อจำกัดที่นอกเหนือการควบคุมในระหว่างการทำวิจัย แต่ทว่าคณะผู้วิจัยก็ได้มีการรับมือและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้นจากการศึกษาจึงพบข้อจำกัด ดังนี้

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้คำตอบที่ล่าช้าในการยืนยันการให้สัมภาษณ์ ส่งผลให้การเก็บข้อมูลไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้และเกิดความล่าช้าในการเก็บข้อมูล ทางคณะผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาด้วยการเพิ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีคุณสมบัติที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้การวิจัยสามารถดำเนินไปตามระยะเวลาการดำเนินงานที่วางแผนไว้
2. สังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนไม่เป็นที่แพร่หลายในสังคมไทย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารต่างประเทศ แต่ทว่าข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลในบริบทของงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างจากบริบทของสังคมไทย ฉะนั้นคณะผู้วิจัยจึงนำข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

### เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2562). สสำรวจพฤติกรรมวัยรุ่นไทยหนักสุดติดยา. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2562. <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28478>
- เฉลิมพล พล मुख. (2562). เด็กพิเศษ. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2562. [http://www.matichon.co.th/artical/news\\_1594610](http://www.matichon.co.th/artical/news_1594610)
- ณัฐวุฒิ จินารัตน์. (มีนาคม 2554). กระบวนการผลักดันนโยบายสาธารณะ: ศึกษากรณี ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2550. *วารสารการจัดการป่าไม้*, 5(9).
- ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกายเย. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562. จาก <https://sites.google.com/site/banhindad/thvsdi-ngeuxnkhikar-reiyn-ru-khx-ngkanye-condition-of-learning>
- ยูนิเซฟ. (ม.ป.ป.). การศึกษา. สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2562. จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/%E0%B8%A0%E0%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%A2%E0%B8%B9%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%8B%E0%B8%9F/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2>
- วินัย เพชรช่วย. (2553). สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562. จาก [https://www.novabizz.com/NovaAce/Learning/Self\\_Development.htm](https://www.novabizz.com/NovaAce/Learning/Self_Development.htm)
- สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2561). เด็กนักเรียนกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2562. <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-011.pdf>

- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่มีถูกนำมาใช้พัฒนาด้านการเรียนการสอน. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562. จาก <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/5>
- Arssana, K. (2016). Spiral of Silence theory. สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2562. จาก <http://mike-cmu.blogspot.com/2016/12/spiral-of-silence-theory.html?m=1>.
- Bye, L. & Alvarez, M. (2007). *School Social Work*. Canada: Thomson Book
- Kelly, M. S., Frey, A. J., Alvarez M., Berzin, S. C., Shaffer G., & Brien, K. O. (2010). School Social Work Practice and Response to Intervention, *Children & Schools*, 32, 201-205, Retrieved from <https://watermark.silverchair.com/32-4-201.pdf>
- Meares, P. A., & Montgomery, K. L. (2012). Global Trends and School Based-Social Work, *Children & School*, 36, 105-112, Retrieved from <https://watermark.silverchair.com/cdu007.pdf>